

АНАЛІЗ СУТНОСТІ ПОНЯТТЯ “КОМУНІКАЦІЙНА КУЛЬТУРА СУСПІЛЬСТВА”

Актуальність теми обумовлена необхідністю теоретичного осмислення сучасної соціокультурної ситуації, яка визначається динамікою глобалізаційних процесів у світі, а також явищами стереотипізації та стандартизації, які охоплюють всі сфери буття людини та суспільства. Мета дослідження: комплексно визначити сутність феномена «стереотип поведінки», виявити його характерні риси та розкрити роль усталених форм поведінки у формуванні комунікативної культури сучасного суспільства. Досягнення поставленої мети зумовлює необхідність вирішення таких завдань: охарактеризувати теоретичні та методологічні засади дослідження, здійснити змістовний аналіз поняття «поведінковий стереотип» у сучасній дослідницькій літературі та охарактеризувати сучасний стан розроблення проблеми поведінкового стереотипа в соціогуманітарному знанні; □ простежити присутність стереотипів поведінки у проявах ментальності; розглянути роль стереотипів поведінки у процесі самоідентифікації особистості; визначити місце культурних поведінкових стереотипів у динаміці конфліктних ситуацій; встановити зв'язок стереотипізації поведінки з доміантними напрямками моди; простежити напрямки трансформації поведінкових стереотипів під впливом сучасних засобів масової комунікації; дослідити функціонування стереотипів поведінки у сфері ділового спілкування. Об'єкт дослідження: комунікативна культура соціуму. Предмет дослідження: стереотипи поведінки у комунікативній культурі сучасного соціуму. Важливо відзначити недостатню розробленість проблеми комунікаційної культури й у філософському аспекті. Багато в чому це обумовлено багатозначністю термінів “комунікація” і “культура”, що і становлять зміст поняття “комунікаційна культура”. Всі перераховані вище аспекти визначають необхідність теоретичного осмислення комунікаційної культури, значення і роль якої зростає останнім часом пропорційно збільшенню обсягу інформації та каналів її обміну в суспільстві. У зв'язку з полісемантичністю поняття “комунікаційна культура” виникає, насамперед, необхідність його уточнення як предмета дослідження теорії та історії соціальних комунікацій. Дане поняття співвідносне, з одного боку, з поняттям “культура”, з другого боку - з поняттям “комунікація” [2, с. 26]. Культура - це сутнісна характеристика людини, пов'язана з суто людською здатністю цілеспрямованого перетворення навколишнього світу. Е. Холл стверджує, що культура - це комунікація, а комунікація - це культура” [3, с.338]. У “Великому тлумачному словнику сучасної української мови за редакцією В.Т.Бусела знаходимо таке: “Комунікація — обмін інформацією, спілкування” [1, с.562]. А.В.Соколов дає таке наукове тлумачення: “...комунікація — це опосередкована і доцільна взаємодія двох суб'єктів”, [4, с.18] і наводить далі наукову дефініцію поняття соціальної комунікації: “...соціальна комунікація є рухом значень у соціальному часі і просторі” [4, с.19]. У “Філософському енциклопедичному словнику”: “ Комунікація(від лат.communicatio - повідомлення,передача) — спілкування,обмін думками,передача того чи іншого змісту від одного творіння до другого через знаки зафіксовані на матеріальних носіях [5, с.269]. При формуванні концептуальної позиції щодо явища поведінкового стереотипу у комунікативній культурі спираємося на міждисциплінарний підхід, використовуючи результати досліджень із суміжних областей соціогуманітарного знання: історії філософії, філософської антропології, соціології, психології, культурології тощо. Стереотип поведінки є конститууючим та стабілізуєчим феноменом соціокультурної практики людини та спільноти, чим забезпечує спадкоємність цієї спільноти та функціонує в комунікативному просторі як індикатор суб'єктивного відокремлення «свій-чужий»; □ комплекси стереотипних дій розглянуто як умову самоідентифікації людини. Процес самоідентифікації в сучасних умовах порівнюється із існуванням в рольовій реальності, де «текстом» кожної ролі є певний набір поведінкових стереотипів, а габітуалізована, тобто основана на узвичаєних діях, поведінка постає як «акторська майстерність». Мода є руйнівником існуючих поведінкових стереотипів і творцем нових; водночас, функціонування моди в соціумі як процесу зміни

культурних зразків має характер поведінкового стереотипу – повторюваний, передбачуваний тощо; простежено трансформацію поведінкових стереотипів в умовах розвитку інформаційних технологій. Спілкування, яке відбувається за допомогою засобів масової комунікації, зокрема Інтернет, має переважно вербальний характер, та виділено тенденцію до усунення з комунікації традиційних вербальних стереотипів; дістала подальшого розвитку інтерпретація ділового спілкування як сфери втілення таких поведінкових стереотипів, які транслюють в комунікативну практику ціннісно-ієрархічну нормативність [7, с.172-176]. Висновки: На основі аналізу історико-філософського матеріалу та науково-теоретичних джерел сучасного соціогуманітарного знання феномен стереотипу поведінки визначено як вид усталеної, повторюваної, нереклексивної людської діяльності, зумовлений історичним розвитком суспільства і який є базою повсякденного існування людини в культурі.

Література

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.)/ уклад. І голов. Ред. В.Т. Бусел.-Ірпінь: ВТФ "Терун", 2005.-1728с.
2. Давидович В.Н. Суццоность культури/В.Н. Давидович, Ю.А. Жданов.-Ростов н/Д: Изд-во Рост. Ун-та, 1979.-263с.
3. Словник іншомовних слів/ уклад.: С.М. Морозов, Л.М. Шкаранута.-К.: Наукова думка, 2000.-680 с.
4. Соколов А.В. Общая теория социальной коммуникации / А.В. Соколов.-СПБ.: Изд-во Михайлова В.А., 2002.-461 с
5. Уледов А.К. К определению специфики культуры как социального явления/А.К. Уледов// Философские науки.-1974.-№2. -С.22-29
6. Широкая С.И. Деловое общение: морально-этическое измерение / С.И. Широкая/ Філософські перипетії: Вісник Харківського національного університету ім. В.Н. Каразіна. Серія: філософія. – Х.: ХНУ ім. В.Н. Каразіна, 2004. –№618. - С. 123-126.
7. Широка С.І. Стереотипи дії та моральні еталони в стратегії соціальної взаємодії /С.І. Широка// Вісник Харківського національного університету ім. В.Н. Каразіна. Серія теорія культури і філософія науки. – Х.: ХНУ ім. В.Н. Каразіна, 2005. – № 660. – С. 172-176.
8. Широка С.І. Стереотип поведінки в динаміці конфлікту / С.І. Широка// Гуманітарний часопис: Зб. наук. праць. – Х.: Нац. аерокосм. ун-т ім. М.Є. Жуковського «ХАІ», 2009. – № 2. – С. 39-45.
9. Світоглядні та соціокультурні засади формування модерної української нації: монографія/Т.В. Гончарук, Н.В. Гнасевиц, М.І. Гурик, О.М. Рудакевич, Р.Ю. Чигур, М.Л. Шумка; за ред. професора О.М. Рудакевича. – Тернопіль: ТНЕУ, 2015. – 256с.
10. Шумка М., Гончарук Т. Громадянське суспільство в Україні: проблеми становлення та потенціал/ Михайлина Шумка, Тетяна Гончарук // Матеріали міжнародних філософсько-економічних читань. – Львів, 2011. – 215-222. 11. Гончарук-Чолач Т. Сучасні парадигми державного управління: теоретико-філософське осмислення / Тетяна Гончарук-Чолач // Психологія і суспільство. – 2010. - №4. – С.72-81.
11. Гурик М.І., Гончарук Т.В., Шумка М.Л. Філософські проблеми державного управління. Навч. посібник. Тернопіль. – Економічна думка, 2010. – 126с.
12. Гончарук Т. Філософія сучасного українця у форматі інноваційного суспільства/Т.В. Гончарук//Наукові записки. Сер. Філософія. Острог: Національний університет «Острозька академія», 2011. – Вип.9.
13. Чигур Р.Ю. Екологічна культура українського суспільства. Роль держави та громадянського суспільства у її формуванні. /Р.Ю. Чигур//Світоглядні та соціокультурні засади формування модерної української нації: монографія/Т.В. Гончарук, Н.В. Гнасевиц, М.І. Гурик, О.М. Рудакевич, Р.Ю. Чигур, М.Л. Шумка; за ред. професора О.М. Рудакевича. – Тернопіль: ТНЕУ, 2015. –С.158-190.